

'N STERFGEVAL.

DOOR

M. J. BRUSSE.

's Morgens kwam er een vrouw op kantoor naar 'm vragen.

„Meneer,” zei ze, „compelement van de juffrouwen Grijs, en dat de ouwe juffrouw 't vannacht in eens afgeleid heeft; ja meneer, ze had de vorige dag nog opgezeten, en niemand dacht dat 't nog zoo slim was, en in eens was ze niet meer. De juffrouwen hebben gevraagd, of 'k 't u wou gaan anzeggen, 'k mot ook nog na de juffrouwen derlui oome; die woont in de Jan Steenstraat; uwe bent de eerste.”

Toen wachtte ze 'n oogenblik, waarin ze den genoeglijken trek door 't drukke zeggen van d'r breede gezicht dudde. Ze had een glanzend nieuwe, nog stijve wit en blauw geblokte doek om, die rook nieuw; — gekocht zeker voor de waakcenten; en ze had een hard blauw boezelaar vóór, ook van dat geld gekocht. En onder het boezel hield ze een dik pak boterammen in een krant.

Welgedaan zag ze d'r uit, stevig, geschikt om zware lichamen te vertillen. Om 'r blozend gezicht, glad en rond, getuigend haar brutaal durven, was, voor de stemmigheid een groote, zwarte muts van kleine plooitjes gespannen.

Zijn bedaard „dank je, ik kom vanmiddag,” scheen ze heel ongewoon te vinden. Ze had blijkbaar een sentimenteele uitbarsting verwacht, weet 't aan zich zelf, aan den toon van haar aanzeggen, en daarom deed ze nu al haar best om een droevige stemming te wekken. Haar hoofd ging wat opzij, 'r oogleden zakten, de hand zonder de boterammen ook, en eveneens 'r stem.

„'t Is wèl een treurig verlies voor die arme meisies, — d'r goeje moeder. Ze liete me hale vannacht; 'k schoot een paar kleeren an, en toen 'k kwam konnen ze 't me haast niet zeggen, zoo huilden ze. Maar 'k begreep 't wel, en uit mezelf liep 'k na de tusschekamer; daar sterven ze gewoonlijk. Niks geen naar lijk was 't. Ze zeien ook dat 't mensch kalm was heengegaan, 'k zag dadelijk waaran: stilstand van 't hart, een heele zachte dood meneer. Maar 't is toch altijd je moeder niewaar? Mijn moeder stierf in d'r stoel; een beroerte, en wèg. Erg zwaar mensch; we hebbe wàt 'n moeite gehad om die stoel van d'r af te krijgen. Nou, 'k heb tegen de juffrouwen gezeid, dat ze maar kalmpjes in de andere kamer mosten blijven, de goeie zielen. En toen heb 'k 'r alleen afgeleid; 't gewicht viel niks mee, hoor. Ja, en 'k heb heel lang gewurmd om d'r oogen dicht te krijgen, want die ope oogen zien de menschen niet graag. Maar 't ging niet. Toch was 't niks akelig. Toen 't klaar was, netjes in 't laken, d'r handen gevouwen d'r op, toen heb 'k de juffrouwen geroepen, en eerst huilden ze weer dat ik er akelig van werd, maar toen zei ik: „goeie juffrouwen, wees toch bedaard, je ziet dat je

moeder je nog ankijkt, d'r oogen staan wijd open, en 't is zoo'n naar gezicht voor d'r om d'r lieve dochters zoo te zien huilen. Dat helpt altijd meneer, maar dan motten de oogen ook open zijn natuurlijk.

Dadelijk werden ze kalmer. Och, en nou kunnen ze 't wel af. Ze zeien dat ze nou geen pap óók meer hoefden te kookken voor d'r moeder, de stumpers. Nou ben ik evetjes na huis geloopen om me wat op te knappen, en nou ga ik de boodschappen doen bij de naaste famielje. Meheer is zeker ook van de famielje? Uwe lijkt sprekend op de oudste dochter van 't lijk. Kon uwe de ouwe juffrouw goed?

Bepaald een inbraaf mensch; dat kan je nòg zien an d'r gezicht; ze is niks veranderd!"

Langzaam waren 'r oogleden, en d'r hoofd en 'r stem weer in de hoogte gekomen. Met 'n zucht liet ze ze nog eens zakken:

„k Ben blij, dat meneer komt om de juffrouwen te troosten. Ze hebben 't wèl noodig, de schapen. Ja meneer, wat God doet is welgedaan, maar 't valt toch wel hard, hoor, as 't je eigen treft..."

Toen zag ze 'n 'm even met 'r vol open oogen aan, als 'n hypnotiseur die verlangend kijkt of z'n sujet onder z'n invloed komt. Hij dacht, of 't ook wachten was op 'n fooi; maar voor 'ie z'n hand in z'n zak had, knikte ze, met een somber lachje, en ging ze langzaam de gang uit...

* * *

Toen hij nog ongetrouwd was, had 'ie jaren achtereen bij juffrouw Grijs op kamers gewoond. 't Mensch en d'r beide dochters: „de lange" en „de korte", waren altijd erg hartelijk voor 'm geweest, en ze hadden 't 'm prettig thuis gemaakt, in een tijd toen hij zich erg eenzaam voelde in Amsterdam, als jongen, zoo bij zijn ouders van daan, die buiten woonden.

Zoodra 'ie dan nu ook klaar was met zijn werk ging hij er dadelijk heen.

De gordijnen voor alle vensters van het vriendelijk huis waren gesloten. De schel ging met 'n dof getikkel over, omwonden, van toen de juffrouw nog ziek was. Dat gaf iets gedruks, en toen hij de meid hoorde aankomen in de gang, was 't of 'ie niet zou kunnen spreken, zoo klopte 't in 'm.

'n Kind deed open. Met 'r lange stijve japon aan, die rond uit stond om 'r beenen, en een dun lijfje daarop, en een klein kopje, was ze net een tafelschel. En met 'r fijn kindergezichtje menschelijk ernstig, vroeg ze 'm, 'r stemmetje inhoudend, of 'ie naar binnen wilde gaan: de dames zaten boven.

De lucht scheen zwaar in 't nauwe gangetje. Boven klopte hij. „Nee, nee, meneer!" schreeuwde 't kind angstig, toch nog 'r kinderstemmetje gedempt houdend, — „daar niet, daar leit 't lijk."

Hij wilde weer teruggaan, zeker dat 'ie nu *niets* zou kunnen zeggen bij 't binnenkomen, snakkend naar lucht, die 'ie niet vinden kon. 't Was 'm of ie 'r niet meer uit zou kunnen, uit dat zwaar drukkende huis, en hij voelde zijn gezicht vuurrood worden, z'n handen koud klam, z'n spieren zich spannen, hij had den muur willen wègduwen...

„Hier moet uwe zijn, meheer, hier zijn de dames,” zei de meid, en meteen stond ie in z'n vroegere kamer.

't Was 'r bleek-donker. Grauw licht zeefde spaarzaam door de neergelaten wit kanten gordijnen. Hij kon de menschen niet onderscheiden; niemand sprak. Toen kwam 'r iemand naar 'm toe: „de korte.” 'r Lachend gezicht lachte nòg, maar strakker dan anders. Ze gaf 'm 'n hand, hield die lang vast, hard knijpend. Hij kon eerst geen geluid geven; na 'n paar seconden drukten 'ie er uit, schor en bevend: „Ik kom u zeggen, dat 'k 't zoo erg naar vind, dat uw goede moeder is gestorven.”

't Was of dat spannende in 'm toen plotseling barstte, en hij voelde tranen persen uit z'n oogen.

Toen rees lang op van de canapé en schoof langzaam zonder 'r beenen te bewegen vóór 'm, de oudste, 'r oogen waren dik rood. „Dank u, dat u gekomen bent,” zei ze, dof sprekend, en even wachtend na elk woord. „Moeder had zoo veel met u op.”

Ze huilde, en veegde d'r tranen langs d'r stijf gekroesde ponnie, telkens daar nog even tegen aan drukkend, om 't glad te houden. De andere zuster stelde voor: „me nicht Wierinks, me nicht Stoeters.” Hij boog; toen stonden de nichten op, om 'm de hand te komen geven, zeggend, met gemaakte begrafenis-stemmen: „Dag meneer, zeer vereerd.”

De dochters vertelden, elkaar aanvullend, hoe de laatste dagen waren geweest; hoe ze gestorven was. „Ja,” zei de lange met 'n zucht, „moe's oogen willen maar niet dicht, dat vinden we zoo akelig. We zijn zoo bang dat ze schijndood is.”

Plotseling kwam er een zware mannestem uit een hoek van 't vertrek: „Malligheid, dat was met mijn vrouw, je moeders zuster, net zoo; 't zit in de familie.”

In dien hoek onderscheidde hij nu vaag 'n oud klein mannetje, met lange witte haren en 'n lange baard, z'n knieën tegen elkaar gedrukt, daarop z'n magere handen.

„Da's oome” — zei de korte — „oome's vrouw is voor drie weken geleden óók heengegaan.”

„Oome komt nou hier om ons wat te helpen,” — vulde de lange aan — „u begrijpt, wij dames hebben zoo geen verstand van al die bemoeiingen, als je 'n dooje hebt — en oome weet dat nou zoo goed natuurlijk.”

„Toch kazjeweel,” zei toen op eens een van de nichten op opgewekten toon — „dat twee zulke oudjes mekaar zoo gauw volgen. Een en tachtig jaar samen in leven, en drie weken na mekaar dood.”

„Tweelingen,” merkte de andere nicht technisch op.

Heel lang stil was 't daarna, een vreemde ernstige stilte, na dat mal banaal gezegde. 't Hinderde 'm als aanstellerij, als onechtheid — hij begreep er dit in: er was 'n zwaar woord gesproken, de dochters hadden 't niet gevoeld, en nu vertoonden zij er door getroffen te zijn.

„U neemt me niet kwalijk” — zei ie toen, opzettelijk opgewekt, „maar ik

moet opstappen; u begrijpt, 't is al laat en m'n vrouw wacht. Kan ik u misschien ook nog met iets helpen, met schrijfwerk of zoo?"

„Och dank u" — zei de korte, — „we hebben maar zoo weinig kennissen, en wat er gedaan moest worden is vrijwel afgeloopen. En 't is ook maar beter in zulke dagen de dingen zèlf te doen... 'k weet 't niet, ik heb zoo'n behoefte om druk bezig te zijn..."

„'t Is waar," knikte, met een gezicht van „is 't niet zoo?" tegen de anderen, en meteen medelijdend lachend, nicht Stoeters.

En de lange zei, heel laag en zacht 'r stem: „U wil moe zeker nog wel even zien — u had altijd zoo met 'r op..."

Hij, vreezend onhartelijk te schijnen, wilde wel gaan, maar 't nuchter denken van wat 'ie daar nou an had, om dat lijk te zien, waarom ie zich nou per se beroerd zou maken, duwde 'm terug op z'n stoel, en — moeite doende om 't flink te zeggen zoodat ze niet zouden meenen dat 'ie bang was — hoorde hij plots, vreemd hard, als van 'n ander, in die onwrikbaar zware stilte z'n woorden: „Nee, dank u, dat doe 'k maar liever niet."

En de korte goedig: „Och, 't is ook al zoo donker, en dan met 'n lamp, dat is ook niet gezellig."

„Nee," zei 'ie, nu een goed uitvluchtje gevonden — „nee, ik heb nou 'n prettigen indruk van uw moeder, zooals ze daar vriendelijk voorbij me kantoor kwam, en toen ze zoo hartelijk kushanden maakte..."

Maar de lange hield aan, gemaakt sprekend met officieel somber geluid: „U zult ons toch wel de eer willen aandoen van moeder de laatste eer te bewijzen?" ...

„O, zeker, heel graag, daar stel ik bepaald prijs op" ... En terwijl hij opstond, ging de lange verder, juist weer vattend den zelfden toon: „dan kunt u moe altijd nog gaan zien... Dan voor 't laatst!"

Krampachtig trok 'r gezicht samen, regelmatig schokkend 'r hoofd, en vlug veegden de handen de tranen van de oogen op de stijve ponnie...

Hij stond juist voor d'r om 'r goeden dag te zeggen, moest nu wachten, wist niet wat 'ie zeggen zou. Hij had even lust om, net alsof 'ie 'r huilen niet zag, 'r zijn hand toe te steken, kregel omdat zij 'r dat bijgevoegd had: „dan voor 't laatst," — eenvoudig om 'r medelijden met zich zelf op te wekken. Maar hij hield 't terug, omdat de korte zoo eenvoudig bleef kijken, met 'r strakken lach. Die zei eindelijk droogjes:

„Na, meneer gaat weg."

En toen met 'n nat week geluid zei de lange: „Ik dank u, dank u meneer, voor uw belangstelling," Ze hield z'n hand vast, zocht naar nog 'n sentimenteelen zin, — dat voelde'n 'ie, — en ja, daar kwam 'ie, gierend in 'n snik: „Och, vergeet ons niet nou moeder er niet meer is... nou zijn we wéézen..."

Hij boog vlug, liep snel de gang uit, de trap af, zoo hard dat de meid 'm niet bij kon houden naar de deur, om in god'snaam weer frissche lucht te halen...

Hij voelde tegenzinnig dat officieel bij mekaar gaan zitten, daar in die

kamer, waar 't met opzet somber was gemaakt, door de gordijnen te sluiten en de kachel uit te laten, — nòg was 'r een plekje ijskoud op z'n hand van toen hij even 't ijzer raakte — en dat ze zocht, de lange, naar woorden, die moesten werken op de tranen. En hij had meelij met moeder Grijs, die zóó betreurd werd na 'r dood. De goede eenvoudige ziel verdiende inniger droefheid.

Als 'ie 's zei wat 'ie mooi in 'r voelde, met eenvoudige woorden, bij 'r graf? Er werd zooveel gesproken aan graven van menschen, die groot heeten in de maatschappij om opzichtige daden. Als hij nu eens vertelde, zoo maar, net of 'ie gewoon sprak met 'n kennis, op 't kerkhof, dat ze 'r kinderen zoo lief had gehad, dat ze 'r bekenden zoo graag goed deed, dat ze hem als een moeder had verzorgd, uit zuiveren aandrang om mee te delen van 'r omgeving die haar zoo dankbaar stemde, — en dat ze vroeger, als 'n flinke vrouw hard had gewerkt voor 'r gezin, en dat ze bij dat alles haar moedige opgewektheid had bewaard, — dat 't werkelijk een door en door braaf mensch was geweest...

De menschen, die met 'm mee juffrouw Grijs begraven gingen, zouden dat gewoon spreken over die „eenvoudige deugden” oneerbiedig vinden, 'm misschien verdenken van anstellerij... Hij zou z'n mond houden.

Maar wat wel mógelijk was? — dat de dochters 'm vroegen om te bedanken voor de laatste eer. Er was niet veel na-familie, en omdat hij wel 's sprak op vergaderingen — dat wisten ze, zou 't wel kunnen gebeuren.

Dan zou hij eenvoudig zeggen: „ik dank de aanwezigen namens de overledene voor de eer aan de dochters...”

Hij werd rood van schrik. O, dat *zou* 'ie niet kunnen zeggen zonder zich te vergissen... Malligheid, heel langzaam zou 'ie spreken, denken bij elk woord: „Ik dank de aanwezigen namens de dochters voor de eer aan de overledene bewezen”... Juist, hij had den tijd om 't dikwijls te herhalen: „Ik dank de overledene namens de aanwezigen voor de eer aan de dochters...”

Als ze 'm dat in 's hémels naam maar niet vroegen. Hij zou zich zéker verspreken, en bij de gedachte aan die belachelijke vergissing bij 'n graf, aan 't afschuwelijke figuur dat 'ie dan maken zou, voelde hij 't bloed naar z'n hoofd stijgen. Hij zou er niet meer over denken, dàt maakte 'm zenuwachtig, en als 't dan moest, zou 'ie geen woord zeggen vóór eerst geconstateerd te hebben dat 't goed was.

* * *

Den nacht vóór de begrafenis werd hij even wakker. Nu bedanken, zooals bij 't graf, — besloot hij. „Ik dank de dochters namens de overledene voor de eer aan de aanwezigen...” In de kloppende angst dàt ze 't hem vragen zouden telkens de formule herhalende in andere volgorde, bleef hij wakker liggen, zenuwachtig rondwoelend, dan weer zich dwingend kalm te zijn. En dan zei 'ie 't weer eenige malen goed, en dan in eens... daar was 't weer. Z'n hersens deden pijn van 't denken. Ze schenen verstompt, en machinaal werkten ze voort, zonder dat 'ie iets meer begreep van den zin der woorden, met die nachtmerrie-achtige dankformule.

Om er aan te ontkomen stond hij vroeg op; in z'n hoofd was een weëë pijniging, net alsof hij te veel gedronken had den vorigen avond. Vermoeid zag hij op tegen dat begraven-gaan; hij voelde 't als een banaal ceremonieel, ging na hoe hij daarin zou moeten doen, wat hij zou zeggen, op welken toon hij zou spreken, en dat denken ergerde 'm, omdat hij dus óók onecht wilde zijn; hij vond 't valsch, dat 'ie 'n hoogen hoed zou opzetten, ja, dat 'ie meeinging, terwijl er geen diepe rouw in 'm was over den dood van moeder Grijs, van wie z'n verstand toch zei dat 't een brave, hem sympathieke vrouw was.

Hij wilde laten zien, dat 'ie die vormelijkheid vies vond, en daarom zette hij z'n hoogen hoed scheef, en hij stak z'n duimen in de armsgaten van z'n vest, z'n handen kittig uitstrekkend als vleugeltjes, en zoo kankaneerde hij de ontbijtkamer binnen, op 't fluiten van de marche funèbre.

Maar dat spotten met zichzelf zag z'n vrouw aan voor spotternij met de doode.

Moelijk lachend om 'r boosheid niet te toonen, zei ze: „Hè vent, wat doe je akelig; zou je 't óók niet beter vinden om maar niet te gaan als je zoo gestemd bent? — 'k Begrijp 't niet, 't is niks voor jou om zoo raar te doen bij treurige dingen. — Bedank dan nòg. — Wil 'k even een boodschap sturen?” — Hij begreep dat die kapitteling verdiend was, kon niet uitleggen hoe 't in 'm was, en ietwat humeurig-verlegen zei 'ie dat 'ie nù nog gaan zou, maar dat 'ie nooit weer zoiets aannam.

En toen bleef hij wachten op 't rijtuig. Ging voor 't raam staan. Telkens klopte z'n hart zenuwachtig als hij in de verte wielgeratel hoorde, en dan drong daar zwaar doorheen de gedachte aan die bedank-formule, die 'ie terugduwde, niet repeteeren wilde, om 't vreeslijke van de vergissing niet weer te lijden...

De morgenzon zette de huizen aan den overkant, en 't grachtje en de boomen daarlangs in vriendelijk licht. 't Lokte hem uit om naar buiten te gaan, z'n moe hoofd te laten streelen door den frisschen wind, en langzamerhand voelde hij als iets prettigs de zekerheid dat hij nu een oogenblik zou kunnen zijn midden op 't ietwat buitenachtige kerkhof tusschen de boomen, en er genieten van de zuivere morgenlucht. Dat kon 'ie anders nooit, zat elken morgen op kantoor, onrustig van verlangen om te loopen in 't zonweer...

't Aangegeven oogenblik waarop hij gehaald zou worden, ging voorbij. Hij hoopte nu toch maar niet, dat ze 'n 'm vergeten zouden. Hij was er heelemaal voor klaar, ... dat even buiten-zijn op de begraafplaats ... en 't was toch ook wel intressant om zoiets mee te maken. Ja, die burgermensen zouden wel tegen 'm opzien, waardeeren dat 'ie 'r z'n drukke zaken voor in den steek liet, 't goedig vinden, dat 'ie meeinging, omdat 't toch „maar z'n hospita” was.

Zeker, 'n malle redeneering ... natuurlijk dat 'ie de uitnoodiging had aangenomen, niets nederig erin. Juffrouw Grijs was immers altijd vriendelijk voor 'm geweest, en dat 't, zooals zij dachten, nederig zou zijn, — gekheid, waarom was hij meer dan die menschen? Maar ze *zouden* 't zoo toch wel voelen. Hij

zou zorgvuldig alles vermijden wat leek naar poseeren, zou net doen of 'ie precies hun gelijke was . . . daarom had 'ie ook geen rok aangetrokken. Hij zou zóó doen, dat ze van 'm moesten zeggen: nou, die is toch ook niet grootsch. . .

Eindelijk, daar schokte plotseling 't rijtuig en 't paardengetrappel stil voor z'n deur. Meteen ging ie 'r heen; de meid hoefde 'm niet te zien zoo in 't zwart met 'n hoogen hoed op; de burens moesten geen tijd hebben om voor 't raam te komen.

Hij stapte in, stelde zich voor aan de beide heeren, die er al in zaten, en gaf ze meteen een hand. Ze stelden zich niet voor terug, bleven staren tegen de gordijntjes die voor de raampjes waren dichtgelaten en ze zwegen, even als hij in afwachting van hoe de toon moest zijn.

Een jongmensch zat naast 'm, een tener ventje, met 'n bleek gezicht, dat in lachen scheen te willen uitbarsten, lijkachtig bleek en mager onder dien erg hoogen, zwarten hoed en boven dat kleine witte dasje.

En tegenover hem lag lui over de bank een bejaard heer, welbehaaglijk leunend z'n zwaar lichaam in den hoek. Wonderlijk kleintjes deed zijn hoed op dat bolle, ronde gezicht, waaraan 'n dikke ronde baard iets burgerlijk zelfvoldaans gaf. Hij wilde zich blijkbaar de allures geven van aan rijden of begraven gewoon te zijn, verborg zijn verlegenheid over dien nieuwen derden heer door 'm telkens even onverschillig aan te zien, alsof hij bezig gehouden werd door gewichtige gedachten, die voor hem spreken overbodig maakten. . . .

Na een poos zei plotseling 't jonge mensch, terwijl 'ie z'n lach een eindje vierde:

„Dat zit u met dien hoed ook niet erg glad meneer, 'k zou 'm maar afzetten. . . .”

Omdat bij z'n binnenkomen beide heeren de hoeden op hadden, had hij 't ook zoo willen doen, maar hij was de langste en zoo had 'ie steeds voorover moeten zitten, telkens besloten, als 'ie weer 'n duw kreeg van den zolder, om 'm nou maar af te nemen; maar de vrees, dat die anderen daar misschien 'n pique in zouden zien over hun vermeende onbeleefdheid, hield 'm daarvan dan weer terug. En nu volgde 'n 'ie blij meteen den raad van 't jongemensch op, en terwijl 'ie tevens aan die ongemakkelijke twijfelachtigheid over den heerschenden toon van gesprek 'n einde wilde maken, merkte 'n'ie op, 't zoo natuurlijk mogelijk zeggend:

„'t Is toch nog onverwàchts, zoo van juffrouw Grijs. . . .”

„Hm” bromde onverschillig de oude heer, „elk z'n beurt, ze heeft d'r tijd uitgediend. . . .”

Meteen gaf hij toe: „Zéker, betrekkelijk nooit ziek geweest, en zoo'n hoogen leeftijd bereikt, en dan in 'n paar dagen zonder lijden dood, dat is wel gelukkig, maar voor de dochters zal het toch een heele leegte zijn.”

„Och,” bracht toen lachend 't jongemensch in 't midden, „ze is niet in de wieg gesmoord, en ze zei niet veel meer in den laatsten tijd, en natuurlijk, ze zullen met z'n tweeën beter van 't inkommetje kunnen leven dan met z'n driën. Want dat inkomen houden ze. Oome Grijs heeft toen 'ie stierf

veertigduizend gulden nagelaten, en het huis, en ze hebben nooit meer dan de rente verteerd; daar pàste de oude vrouw wel op. Nou, dan houden ze dus een inkommetje van twaalfhonderd gulden, fatsoenlijk zou ik zeggen voor twee meisjes zonder kind of kraai."

„Ja" — zei toen kalmeerend de oude heer, zijn dikke lippen vooruit gestoken — „ook niks meer dan zuinigjes; ik zou 't er met me vrouw niet graag van doen. En as er dan nog zoo'n fijne begraffenis af mot, alles eerste klas naar ik hoor, en me nichies gaan in de rouw... Waar dat voor dient, ik mot je zeggen dat ik het niet begrijp. 't Zal 't oude mensch toch wel 't zelfde zijn, of ze in een wagen van honderd vijftig, of van vijftig gulden d'r laatste toertje maakt."

't Rijtuig stopte. De hoeden werden recht gezet, de gezichten glad getrokken, en de oude heer kwam uit zijn leunhouding overeind.

'n Aanspreker opende 't portier, eerbiedig voor zich uitzierende, 't hoofd ontbloot, voor elken heer die uitstapte z'n hoed naar z'n voorhoofd en terug bewegend.

De voordeur stond open, wat nieuwsgierige mensen er voor... de intimiteit van 't huis, — dat er weer zoo vriendelijk uitzag in de zon, met dien zwarten wagen, en die zwarte mannen er tegen — verloor daardoor. De open gang, die erin-kijkende mensen, de scheve mat, de vuile voetstappen op 't marmer, gaven er iets ongezellig-openbaars aan...

Achter elkaar met z'n drieën, de hoeden allemaal met den rand naar boven in de vooruit gestoken hand, liepen ze, met 'n officieel knikje in de knieën naar de achterkamer. Aan de deur fluisterde 't jongemensch 'm met 'n van teruggeduwd lachen benauwde stem in 't oor: „Hebt u dat snuit van die kraai gezien; je zou voor je plezier door zóó 'n vent begraven worden."

De ronde tafel stond in 't midden, dragend, in 'n wijden cirkel om den rand, de koffie-kopjes — vreemde kopjes, die 'ie niet kende. En in een kring om de kopjes zaten de heeren in 't zwart, en de dames ook in 't zwart, allen rechtop, de handen op de knieën, stijf met hun halzen in de vreemde kragen van 't begrafenispak. Drie stoelen in den kring waren open, voor hem en zijn rijtuigmakkers. Allen zwegen. De binnenkomenden gingen de rondte langs, zwiwend met hoofdknikken die zeiden dat spreken overbodig was, handen geven. En officieel knikte elk op de beurt terug, zeggend als bang om geluid te geven in die toonlooze, lichtlooze, bedompte begrafenis-kamer: „Dag meneer," „dag neef," „dag Manus"...

Toen gingen de drie ook zitten; 't zwiwend bleef, ieder staarde op 't middelpunt van den kopjes-cirkel op tafel. Ruischend stil was 't, alleen met zware, doffe stappen boven, waar 't lijk lag, en kraakstappen vlug de trap op en af, met zenuwachtig korte gezegden, fluisterend gedaan... Nu kwamen er langzaam en in de maat stappen op de deur af. Allen keken er in berustende afwachting heen. De knop werd omgedraaid, de deurkier werd zoetjes aan breeder, en 'n doffe hoed met lange lamfers verscheen er door, weldra gevolgd door 't sentimenteel gezicht van den ceremonie-leidenden aanspreker,

dat, waarschijnlijk door den langen omgang met dooden, daarop scheen te zijn gaan gelijken. En 't gezicht ging statig den kring langs, 't langst verwijlend, en met griezelig lachen, voor de beide dochters, die daarom knikten. En daarop verluide het, met aangeblazen pathos: „Dames, nu zijn alle heeren aanwezig.”

De dochters zeiden zacht „dank u.” 't Gezicht ging weer den cirkel rond, de hoed met lamfers kwam er boven, en zoo trok 't terug...

Toen werden de stappen op de trap en op de kamer boven vlugger; even klonken veel stemmen gedempt samen, en dadelijk daarop 'n bonk, zwaar en dreunend, die de hanglamp aan 't trillen bracht. Op eens 'n snik, en de lange drukte haar schokkend hoofd in beide handen. Men liet haar huilen, aanvaardde 't als iets wat natuurlijk zoo moest, bleef voor zich uitzien...

Tot afleiding vroeg daarop een der heeren hard fluisterend aan z'n buurman: „U moest zeker van morgen al vroeg weg?”

„Met den trein van acht uur drie,” was 't antwoord. En onmiddellijk daarop van den overkant iemand: „Nee, maar ik, ik ben gisterenavond al gekomen, kon't niet meer halen.”

„Zóó” — viel 'n vierde in — „dus hier gelogeed?”

„Ja, op 't Damrak. — Och ik ben nog 'n ouwe Amsterdammer en daarom heb ik meteen 's zoo'n beetje rond gekeken... Maar wat is 't hier verànderd. En wat een groote koffiehuizen. Och mensch, daar was allemaal nog niks van in mijn tijd... 's Jongens, 's jongens da's fijn spul hoor...”

In eens was 't gesprek nu algemeen, en druk, telkens aangevuld met banale zinnnetjes, om die stilte toch maar weg te houden, — opgewekt vroolijk soms, grappig door enkelen, tot verzet van de dochters.

De lange bleef met 'r handen voor 't gezicht schokken. De korte keek vaag recht uit, den gewonen lach nu gewrongen stijf...

Ze zei ook zoo nu en dan 'n enkel woord: Dat 't gelukkig mooi weer was; dat ze zooveel belangstelling ondervonden.

Nu kwam weer 't blauw-bleek lijkenhoofd met de star glimmende oogjes van den eersten aanspreker door de deur, zeggend, na gelijken ommegang:

„Wanneer er nog dames of heeren zijn, die er op gesteld zijn de overledene voor 't laatst te zien, dan is er nu gelegenheid.”

Meteten stond de kring op, en resoluut stapte men achter elkaar de deur uit, de trap op. Hij bleef achter met de dochters.

„'k Heb moe van morgen 'n zoen gegeven” — zei de korte — „en toen lachte ze nog zoo vreedzaam, ... we zullen nou dus maar niet meer gaan kijken, 't is zoo akelig met al die menschen er bij...”

De lange bleef stom recht opzitten op haar plaats, nu telkens hard snikkend.

Het tafelschel-achtige dienstmeisje bracht een pakje. „De rouwspeldjes,” zei ze, „de jongen wacht op centen.”

De lange keek plots op, groef haar hand in haar zak, haalde geld uit haar huishoudknipje, maakte 't pakje open, en stak een der zwarte broches aan

haar kraag, 't andere zwijgend overreikend aan haar zuster, die 't neerlegde op den schoorsteen.

Druk redeneerend, blij verbaasd over zóó 'n effen lijk, kwam 't gezelschap terug, door 't loopje wat vrijer geworden, en dit nu uitend in opdringerigen lof aan de dochters.

„k Heb heel wat lijken gezien,” — zei in onverholen geestdrift een der heeren — „maar zóó gaaf, zóó — 'k zal maar zeggen hard, zijn ze maar zelden. En wat 'n gezicht; of ze d'r voor plezier leit.”

Duidelijk hoorde men boven schroeven piepen en daarna de kist de trap afdragen met zwaar gestommel, even stotend tegen den muur van de gang... toen 't geluid vervagend bij 't buiten-komen. Allen luisterden er naar.

„Daar gaat ze” — zei met 'n zucht 't oude grijze oompje, dat weer gedrongen zat in den hoek bij de gordijnen, net als boven, toen 't condoleance-visite was...

Dood stil was 't... Op 'n draf kwam 't dienstmeisje binnengelopen, en met bevende stem voor dat groote gezelschap, zei ze zenuwachtig: „Meheer, meheer, de juffrouw d'r hoed...!”

Angstig-verbaasd, alsof 't kind gek was geworden, staarde ieder 'r aan. De lange gaf een gil... Maar toen niemand antwoordde, vroeg 't meisje nog 's: „Juffrouw, meheer z'n *hoed*, de meneer van de begraffenis zoekt z'n *hoed*!”

Gelukkig verademend keken allen ijverig rond, onder de stoelen, onder tafel, op 't kastje.

„O, 'k weet 't al” — zei 'r ineens een — „'k heb 'm zien staan — zoo een met van die lange linten, hè? — die stond onder de kist tusschen de schragen...”

En na een poosje kwam nu de chef-aanspreker, met rhetorische daling en rijzing en uitzetting en versmalling van z'n stem voorlezen wie 'r in 't voorste rijtuig, en in 't tweede moesten...

De eerste die afgeroepen werd ging den kring weer rond, met veelzeggende knikken handen-geven, en de volgende ging hem na, de derde ook, en zoo voort, totdat de zevende en achtste, die met de dames 't laatst overbleven omdat zij in 't achterste rijtuig hoorden, elkáár ook de hand reikten en toen elkaar volgden naar de koets. Hij was één van die twee, had heel vluchtig de dames gegroet, was vlug 't gangetje doorgestaan, altijd nog bang dat ze 'm vragen zouden om te bedanken, en nu 't gevaar voorbij was, stapte hij aanmerkelijk verlicht in.

Verlicht zagen ook de drie anderen er uit. 't Bleeke jonge mensch met 't ingehouden lach-gezicht zat nu tegenover hem, naast een kittig jong heertje, van een vroolijken dansmeester het type, iets zwierigs in z'n bewegingen, in z'n kleeding; te dom-burgerlijk z'n gezicht voor 'n schilder, niet burgerlijk genoeg voor 'n scheerder, 'n dansmeestertje met goede praktijk zeker, die de heele wereldsche troelala aanzag als 'n allergenoegelijkst bal, aankeek met oogjes zoo glinsterend, en met 'n gemoedelijke welgevalligheid, alsof 't na z'n bitteruurtje was.

Maar de derde man, o, dat was een zonderlinge figuur. 'n Mager, grof boerengezicht, sterk gebruind en weelderig begroeid met stoppelig haar. Om den hals 'n zwart katoenen stropdas, en dááromheen, ter eere van de plechtigheid, een liggende boord, rafelig, groezelig, waarvan 't eene uiteinde naar boven, 't andere naar beneden drong, wat bij elkaar gehouden door 'n dotje van pluizig, verweerd veterband, dat 'n strikje verbeeldde. Met 't langwerpige dunne hoofd met lange zwarte haren, die naar achteren bogen in den nek, was allermintst in stijl de puntig uitlopende rossige hoed, die eerst tegen den draad ingestreken, en toen weer wat glad gewreven scheen te zijn. Op z'n knieën die door 't dunne zwarte broekje dreigden te boren, lagen de handen, onnatuurlijk groot en vleezig. De eene stak in een zwarte handschoen van garen, waarvan de topjes slap neerhingen; de andere was bloot, nog bruiner dan 't gezicht, nog dichter behaard, midden-òp 'n groot gezwel waarvan de huid door spanning glom. En de nagels, die lang waren en zwart, sloegen dubbel aan 't eind, en drukten in 't vleesch. Heel groot was de derde man, en bijzonder smal; de schouders van z'n korte blauwe winterjas hingen in bogen op z'n eigen schouders af. Star zat'ie, onbeweeglijk, dom-eerbiedig als in de kerk.

Kil geel licht zeefde er door de gordijntjes in 't rijtuig, en langs de kiertjes schoot de oranje zonneglans en 't druk jubelend leven van de blij wakkere ochtendstad.

„Wat 'n pracht, wat 'n pracht,” zei plotseling de heer met 't domme boerengezicht, terwijl'ie ongeloovig 't hoofd schudde, en met eerbiedige verbazing vroeg'ie z'n buurman: „Heb uwe die kist gezien van dat dure, fijne hout? — echt pérenhout meneer!”

En toen 't gezelschap met nuchtere „jawel's” toonde dat het 't niets bijzonders vond, ging de man met gespannen bewondering voort: „Maar hebt uwe dan op die afwerking gelet met die fijne randen, en dat deksel met 'n dakkie d'r op. Die kist was heelemaal naar 't lichaam gemaakt, weet uwe dat wel? — breed bij 't hoofd en smal bij de voeten. Dan moest uwe de doodkisten bij ons in Nieuwland 's zien; daar maken ze d'r een *bak* van, een vierkante bak, niets meer...”

De anderen toonden opzichtig belangstelling in die bijzonderheid; ze vonden 't een welkome bron van gesprek...

„Maken ze d'r een *bàkkie* van?” — vroeg grinnkend om z'n woordspeling 't dansmeestertje... „Wat zegt uwe? — een gewone vierkante kist? — Nee neef, dáár vertel je me wat nieuws!”

„Zeker,” vervolgde zwaarwichtig de Nieuwlander, „nooit anders. En dat zit dan nog lossies in mekaar ook; 'n paar maanden in den grond, en de heele boel ligt los...”

Daarop bleef 't weer stil...

Hij voelde zich verplicht nu toch ook 's 'n woordje te zeggen... dacht 'n poosje, en toen:

„Weten de heeren wel, dat 'r verleden al iemand in 'n alluminiumkist

begraven is? Dat stond heel mooi; vooral die bloemen stonden erg mooi op dat doffe wit...

„Wàvoore kist?” vroeg de Nieuwlander, in z'n vraag al getuigend van komende verbazing.

„Alluminium! — da's een soort van metaal... 't Ziet er net uit als zilver, maar doffer, en 't is veel lichter...”

„Wat uwe zeit, wat uwe zeit, 'n metàle kist!”

„Ja,” ging hij voort, ijverig 't discours aanhoudende. „Ja, 't is wel mooi, maar u begrijpt, zoo'n kist verteert heel langzaam, en dat moet verkeerd zijn.”

„Waarom?” vroegen z'n overbuurlui.

„Wel” — antwoordde zelvend de heer uit Nieuwland — „meneer heeft 't oog op Gods woord.”

„Nee, dat niet precies, ik bedoel dat 't schadelijk is voor den grond.”

„Vrekskuus, meneer,” viel haastig de Nieuwlander in — „nee, nee, niks slechter voor 't groeien van de planten dan lijken... O, dat weet 'k precies; bij ons op 't kerkhof, waar de boel dadelijk rot, omdat de kisten zoo los zijn, nee, daar wil niks groeien; ziet uwe, mijn tuintje is d'r vlak naast, — ik ben de doodgraver, om u te dienen, ziet uwe. Toen ik dat van die lijken nog niet wist, toen woonde ik daar óók al, en toen had 'k 'n pereboompje geplant en dat schoot lekker op, maar d'r kwamen geen pere an. — Wel man, weet je wat je nou doet — zei me buurman Janus toen — begraaf 'r 'n dooie kat onder. — En 'k heb 't gedaán meneer, en 't boompje is dóód gegaan. Nee, nee, lijken zijn slecht voor den groei. — D'r is één plekje klei op het kerkhof, daar gaan de notabelen in, ziet u, want daar blijven ze lang goed. Eergisteren ben ik 'r nog an 't lijkenrooien geweest, en toen lag de meester 'r nog net zooals 'ie er voor drie jaar d'r ingegaan was... Nou, daar op die klei, daar groeit de boel as koek. — Wat is 't hier voor grond op 't kerkhof?”

„Zand.”

„Zand? nou da's ook voor 't gemak van den graver hoor, want daar smelt de boel in. In 'n paar maanden is 't weg... In zand kunnen d'r wat gebòrgen worden!”

De doodgraver weidde nu verder uit over ontbinding, en over grondsoorten, en hij vertelde de meest lugubere ondervindingen, bij zijn beroep opgedaan. De heeren tegenover hem luisterden aandachtig en gaven ook griezigheden van sterfgevallen ten beste.

Hij voelde aanvankelijk pijnlijk dat gesprek, maar op eens was 'ie bang in schaterlachen te zullen uitbarsten, en toen lichtte 'ie t gordijntje wat op, om 'r z'n gezicht achter te verbergen. De stoet maakte 'n bocht... De lijkkoets stond juist midden op de brug, de beide rijtuigen waren nog op de gracht... En weer kwam 'r droefheid over 'm om de ongevoeligheid van de menschen, die die goede moeder Grijs begraven gingen.

Maar de doodgraver tikte 'm op z'n schouder en vroeg of 'ie dat gordijntje niet wou laten hangen, want 't stond zoo gek voor de menschen...

Toen zetten de drie hun discours voort:

„Op 'n fiets begráven,” merkte 't bleeke jongemensch op, „dat schijnen ze nog niet te doen... Waaróm, begrijp ik eigelijk niet, want trouwen op 'n fiets is tegenwoordig niks bijzonders meer...”

„Ja, dat is me wat met die fietsen” — vervolgde de doodgraver. „Dat mot je 's Zondags bij ons in Nieuwland zien: 't stáát 'r niet stil... Daar heb 'k veertien dagen geléden 'n mooi gevalletje mee gehad. 'k Ben 'n endje an 't kuieren, en daar komt 'n juffrouw an, ook op 'n fiets, met van die korte rokjes an, en 'n pet op, heel netjes, en 'n heer d'r achter. Nou wil de juffrouw uitwijken voor 'n kar, en daar gaat ze warachies pardoes de vaart in. Help, help, schreeuwt de meneer... Ik in 'n schuitje gesprongen, en jawel, 'k heb 'r d'r dadelijk uit, en d'r fiets ook... Maar daar stond ze nou in d'r natte pakkie te bibberen van de kou. — Kunnen we ook ergens in? zeit de heer... Ga maar mee naar me vrouw, zeg ik... en zij mee...”

„Goed, ik laat me vrouw met de juffrouw in de keuken... 'k Had er wel bij willen blijven hoor, maar enfin, 'k bleef natuurlijk bij den meneer. Na 'n kwartiertje komt me vrouw even om de deur en die zeit zachies: „Gijs,” zeit ze, „zal 'k 'r maar van *mijn* ondergoed geve. D'r bovekleeren zijn haast droog, maar dat linne, daar kan 't schepsel niet op wachten... maar 'k heb niks as báái, en dat voor zoo'n voorname juffrouw?” Nou, ik wist 'r ook niks op. En toen is die fijne juffrouw met 'n baaie broek en 'n baaie hemd van mijn vrouw na de stad gereden... En echte fijne lui hoor, want toen 'ie weg ging, stopten 'ie me 'n gulden in me hand, en me vrouw kreeg ook 'n gulden in de spaarpot voor de kinderen... dat was voor de glaasjes cognac zei 'ie. Maar ik had de meeste schik in dat baai; zeg, verbeel je, ze had goed an met de prachtigste kanten, toen ze kwam...”

De heeren hadden mee verbazenden schik.

„Was hier vroeger niet de speeltuin Claudius Civilis?”, vroeg 't dansmeestertje. 't Werd beaamd.

„Nou,” zei 'ie toen met 'n knipoogje, „daar hebbe we d'r óók wat te pakke gehad, wát, vroeger jaren...?”

En 't dansmeestertje begon avonturen te vertellen uit dien speeltuin. Toen 'ie midden in 'n verhaal was, hield 't rijtuig stil, en in 't oogenblik wachten tot 't portier geopend zou worden, trokken de heeren hun gezichten weer in de gepaste begrafenis-plooi.

„Wie had dát nou toch kunnen denken,” zei, met 'n zucht, de doodgraver — „drie weken geleden schonk tante Grijs nog koffie bij de begrafenis van d'r zus, en nou zij ook al weg...”

Zijn overburen zuchtten ook, terwijl zij lang, als in sombere gedachten verdiept, bleven knikken.

Het kerkhof lag in teere rust wijd uitgestrekt, vriendelijk met 't groen van 't gras, met de spichtige jonge boomen die hun van mist kille takjes warm beschijnen lieten door 't zonlicht. En over de landerijen in de verte vredige stilte; lange wazen zweefden er van op, verteënd 't blauw van de lucht, stofg-ouds-schijnend aan den horizon.

Op 't plein voor de wachtkamer werd de kist neergezet op de schragen. De acht heeren gingen twee aan twee daar achter staan. De meesten zetten moeizaam langzaam den voet vooruit, lieten de armen met de handen slap neer hangen, 't hoofd voorover geknakt, somber starend vóór zich, op den grond. Toen kwam de doodgraversknecht in z'n langen kiel van vergrouwd zwart katoen, hij tikte even aan z'n pet, en wenkte de aansprekers dat 't klaar was. Hij liep voorop, de spa in z'n hand, waarmee hij gedachteloos telkens in den grond prikte.

Langzaam volgde de stoet; de dragers loopend met wankelende schokjes onder den zwaren last; de genoodigden, zwijgend stappend, voetje voor voetje, de oogen op den grond. Onbeduidend klein dat troepje in die wijde vlakke, kleintjes ook 't gesnerk van 't grint in de verre stilte. Een oude werkmán, die in 't zonnetje 'n pijp liep te rooken, bleef stilstaan aan den weg, eerbiedig groetend voor 't lijk. En zonder 'n oogeblik meer om te kijken zette hij z'n wandeling voort in tegenovergestelde richting.

Naast den kuil, tusschen 'n bergje geel, nat zand werd de kist een oogeblik neergezet, toen weer opgelicht, de dikke touwen kwamen er om, even nog rusten op de dwarsleggers boven 't graf, en op 'n zacht; „ga je gang” van den doodgraversknecht, zakte hij langzaam, de aansprekers hun ruggen gedraaid van 't zware vieren-laten, één 'n stap meegetrokken, dadelijk tegengehouden in z'n lenden door twee makkers. De graversknecht plofte de eerste scheppen zand op het deksel, de heeren liepen voorzichtig naar den rand van den kuil om er in te zien, hun hoeden vasthoudend bij 't naar voren buigen...

„'t Is afgeloopen” zei toen, met de goedigheid van iemand die 'n prettig verlot geeft, de eerste aanspreker. En nu druk redeneerend, luchtig loopend, gingen de heeren naar de koetsen terug. De leidende aanspreker accentueerde zijn groet, omdat 't de laatste was, z'n rechter hand 'n eind naar voren. En de genoodigden drukten die hand, zeggend: „Nou dag meneer”, er bijvoegend, in navolging van 't oude oompje, dat eerst instapte — „wel bedankt hoor.”

In daverende vaart gingen de rijtuigen terug, de gordijntjes nu naar de hoogte, zoodat 't vol zonlicht daar binnen was, dwars door 't uitbundig bedrijvig straatvertier van achterbuurten...

Maar in 't huis van moeder Grijs drukte nog de kil sombere, donkere doodsstemming; geen zonnestraaltje mocht er zacht troosten. De dames zaten nog net als toen de stoet was weggegaan. De lange op de canapé, nu opofferend kalm; de korte met roode oogen, en haar lachen vriendelijker, als vergoedend 't huilen van straks.

Nadat de heeren weer handen gegeven hadden, gingen zij breed-gemakkelijk zitten; enkelen staken een sigaar op, en met koffiehuisachtige gemoedelijkheid begonnen zij opgewekt te redeneeren.

„Vin je 't niet toevallig, Na?” — vroeg 't dansmeestertje, en 't was of er iets onhoudbaar grappigs moest komen: „vin je 't niet toevallig? zoo oud als ik ben was 'k nog nooit uit begraven geweest. Toevallig hè, dat 't nou juist bij jullie moeder most zijn; — 't is sterk? 'k Ben nou toch dertig jaar, en allemaal

nog in leven: vader, moeder, de broers, en van me vrouws kant net zoo... Verleden was 'k bang dat 't er van komme zou... Met kleine Willem, toen — je weet wel, toen die zoo erg de keelziekte had. De dokter had 't me in den mond gegeven. Meneer, zei 'ie, de jongen is slecht hoor. — 'k Zal 't nooit vergeten... En de volgende dag kwam 'ie terug, en toen heeft ie met 'n soort van vorrekie allemaal groote vellen uit 't kind z'n keel gehaald... Een massa! — Hij lei ze allemaal op 'n handdoek."

't Dienstmeisje kwam binnenglijden, langzaam strijkend 'r wijde rokken over den grond. Zij hield stil voor den neef, den secretaris. Schuw fluisterde ze 'm toe, d'r vinger gestrekt op z'n overhemd: „Uwe immers *geen* melk, en wèl suiker, meneer?"

„Ja kind, ja hoor," antwoordde zwaar goedig de dikke neef. „braaf onthouden." En direct daarop vertelde hij verder:

„Nò, hij vroeg dan of 'k 't haas koopen wou. Wat vraag je d'r voor? zeg ik. Negen stuivers. Nou, zeg 'k, dan ben 'k je man. — Verbeel je: 'n haas van tien pond, een kanjer van 'n dier, voor negen stuivers! En hoe kwam ie d'r nou an? — Dat beest was bij 'n klopjacht in de keuken gevlucht, en daar had ie 'm gevonden en metéén dood geslagen. Goedkoop jacht hè?"

De heeren lachten, met schuddende gulheid: „'n haas in de keuken..."

Maar in eens was 't stil, toen 't dansmeestertje weer begon:

„Dan heb *ik* nog wèl wat sterkers gelezen in de krant." En met 'n omhaal van woorden, met tal van kwinkslagen er door, waarop hij telkens wachtte om te laten lachen, verhaalde hij nu van 'n kaaiman die in Indië in een waschhok was gesloopen, en die daar de zwarte meiden in de beenen had gebeten,

„'n Kaaiman?" vroeg nicht Soeters angstig. „Verbéél je!... Die beesten kunne zoo hard lóópe, weet je dat wel? Me neef Jan, je kan 'm wel, de stuurman, Betje d'r man zal 'k maar zeggen... die heeft me zelf verteld, dat als 'n kaaiman je achterna zit, dat je dan onmogelijk uit de voeten kan komen, as je 't niet weet; want je mot weten, dat die dieren zich niet om kunnen draaien; zie je, ze kunne alleen maar recht uit, en daarom kan je dan ook weg komme door 'n hoek om te slaan; anders ben je voor de haaien hoor, maak dan je testament maar."

't Meisje bracht een geweldig grooten bak met halve broodjes met rookvleesch binnen. Die werd midden op tafel neergezet. Daaromheen, in 'n kring, de bordjes, maar niemand durfde ervan te nemen.

Eindelijk zei 't oompje, brommend grinnkend: „Staat dat daar voor de mooiigheid?"

„Mag 'k u 's prizzeteeren?" vroeg nicht Soeters; en nu ging de bak rond, en ieder nam 'n broodje. . .

De doodgraver, die voortdurend zwijgend had zitten staren, wuifde plotseling met z'n cadetje in 't rond, zei: „smakelijk eten allemaal," en beet er de helft af. De rest hield hij krampachtig voor zich uit.

„Leg 't op uws bordje," fluisterden z'n broer, die naast 'm zat, 'm wel-

voegelijkheidshalve toe. En hij, verlegen omdat ie voelde ongemanierd te zijn geweest, legde 't afgehapte stuk op 't bord waar 't broodje van z'n anderen buurman al lag, en nu nam hij 't daar telkens af, en legde 't er weer neer, waarop die buurman dan telkens grappig keek naar 't leege bordje, dat voor den doodgraver-zelf klaar stond.

Omdat 't gesprek niet vlotte, begon 't bleeke heertje van de vellen uit de keel van kleinen Willem een meer gedetailleerde beschrijving te geven.

En daar tusschendoor, in 'n opwelling van zich lekker behagelijk voelen, zei 't dansmeestertje: „Weet jelui wie we nou nog missen? Oom Kor, hè, die hoorde d'r nou ook nog bij?”

„Ja,” zei de lange, om te voorkomen, dat aan passeeren kon worden gedacht — „ja, we hebbe oome Kor natuurlijk ook uitgenoodigd, maar oome had 't te druk, schreef ie...”

„Te druk met begraven?” vroeg de doodgraver ietwat spijtig. „Is 't zóó druk in Delft? ... nò, nò, dan zal 'k zien daar ook 's geplaats te worden...”

„Oome heeft 't werkelijk èrg druk,” vulde goedig de korte aan. „Toen z'n eigen moeder dood was, kon ie niet mee, omdat ie die zelfde dag twee rijke begraffenissen had.”

't Dienstmeisje bracht weer koffie, en om haar goed geheugen te toonen, zei ze, haar duim bijna in 't middelste kopje stekend, tegen den gemeente-secretaris; „Da's voor u, zonder melk...”

„Kind, kind,” viel de secretaris uit, „jij verdient wat, hoor,” en meteen nam hij 't lepeltje van 't schoteltje, en greep in haar dij: „Waar is je zak, dan is dat lepeltje voor jou.”

't Kind bloosde, trok 'r been terug, zoodat 't heele blad met kopjes dreigde te vallen. 't Gezelschap lachte uitbundig. „Zoo'n oolijkert, die neef Dries.”

„Apropos,” vroeg hard 't dansmeestertje: „toen we terugkwamen zag ik uit de koes een handkar met een heele lange visch er op, dood zie je, met de kop en de staart 'r overheen; hebbe jullie die óók gezien? — wat zou dat voor 'n een dier geweest zijn?”

De vraag gaf aanleiding tot veel dispuut.

Daarvan maakte de vroegere huisgenoot van moeder Grijs gebruik om op te staan. Allen zwegen, zetten weer eventjes sombere gezichten.

„Gaat u al weg?” vroeg de lange, „eet u niet nog 'n broodje, en drinkt u niet zoo een glaasje wijn mee?”

„Nee dank u!”

Hij nam afscheid. De korte en de lange dankten voor de eer.

„Toe, komt u nog eens an?” vroeg stilletjes voor de anderen, de korte, „'t zal zoo akelig leeg zijn...”

En vlug liep ze naar de kast om daar, quasi zoekend, 'r huilen te verbergen.

En hij had meelij met dat eenvoudige schepseltje, dat met 'r reine droefheid over den dood van haar *moeder*, moest zitten in den kring van die fuivende begrafenisklanten.